

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ЗВІТНОСТІ ОБЛІКУ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ

METHODS OF FORMATION OF REPORTING OF ACCOUNTING OF FUEL AND ENERGY RESOURCES

УДК 657.47:338.43

<https://doi.org/10.32843/infrastruct43-77>

Мезенцева Н.М.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та менеджменту
Криворізький факультет
Запорізького національного
університету

Сорокіна Ю.Є.

магістр
Запорізький національний університет
Скалецька О.А.
магістр
Запорізький національний університет

Mezenceva Nadezhda

Kryvyi Rih Faculty of Zaporizhzhya
National University

Sorokina Julia

Zaporozhye National University

Skalezka Oksana

Zaporozhye National University

У статті досліджено питання формування звітності щодо паливно-енергетичних ресурсів. З'ясовано, що до недавнього часу паливно-енергетичним ресурсам як складової частини собівартості продукції приділялося недостатньо уваги, враховуючи незначні питомі витрати у собівартості виробленої продукції. З'ясовано, що підвищення цін на паливо і енергетичні ресурси, енергетичний (паливний) складник сприяло зростанню найбільш суттєвих факторів росту собівартості, що одразу ж позначилося на конкурентоспроможності готової продукції підприємств. Рациональне використання паливно-енергетичних ресурсів поліпшує техніко-економічні показники діяльності, що проявляється через зростання продуктивності праці, фондовіддачі, зростання випуску продукції, зниження величини собівартості, збільшення прибутку. Доведено, що вдосконалення облікового процесу з паливно-мастильних матеріалів безпосередньо пов'язане з використанням новітніх стандартних програм. За допомогою відповідного програмного продукту з'являються можливості отримання та оперативного опрацювання додаткових аналітичних даних.

Ключові слова: облік, паливно-енергетичні ресурси, звітність, управління, інформаційні технології.

В статье исследованы вопросы формирования отчетности по топливно-энер-

гетическим ресурсам. Установлено, что до недавнего времени топливно-энергетическим ресурсам как составной части себестоимости продукции уделялось недостаточно внимания, учитывая незначительные удельные затраты в себестоимости продукции. Установлено, что повышение цен на топливо и энергетические ресурсы, энергетическую (топливную) составляющую способствовало росту наиболее существенных факторов роста себестоимости, что сразу же сказалось на конкурентоспособности готовой продукции предприятий. Рациональное использование топливно-энергетических ресурсов улучшает технико-экономические показатели деятельности, проявляется через рост производительности труда, фондоотдачи, рост выпуска продукции, снижение величины себестоимости, увеличение прибыли. Доказано, что усовершенствование учетного процесса горюче-смазочных материалов непосредственно связано с использованием новых стандартных программ. С помощью соответствующего программного продукта появляются возможности получения и оперативной обработки дополнительных аналитических данных.

Ключевые слова: учет, топливно-энергетические ресурсы, отчетность, управление, информационные технологии.

The article considers the issue of reporting on fuel and energy resources. It was found that until recently, fuel and energy resources, as part of the cost of production, were given insufficient attention, given the small specific costs in the cost of production. It was found that the increase in prices for fuel and energy resources, energy (fuel) component contributed to the most significant factors of cost growth, which immediately affected the competitiveness of finished products. Rational use of fuel and energy resources improves the technical and economic performance, which is manifested through increased productivity, capital efficiency, increased production, reduced costs, increased profits. The need to introduce new forms, methods of accounting for the use of fuel and energy resources in production in order to control the process of consumption and obtain more relevant information; the need to confirm accounting data on the basis of audits determines the relevance of the study of the organization of accounting work and the improvement of internal reporting. Scientific achievements of scientists-practitioners show that effective management of the enterprise in modern market conditions requires a new approach to accounting and control of fuel and energy resources, as efficiency and intensity of social production largely depends on its fuel and energy supply, which determines the functioning of almost all production apparatus economy. The use of electronic payments in the activities of the enterprise has recently become increasingly common. Therefore, given the subject of the study, it is advisable to improve the method of accounting for the movement of fuels and lubricants through the use of electronic cards using Excel spreadsheets. It is worth noting that one of the ways to improve inventory accounting is the computerization of accounting. Today, companies use a very large number of accounting programs and software versions. It is proved that the improvement of the process of accounting for fuels and lubricants is directly related to the use of advanced standard programs. With the help of the appropriate software product, you can obtain and quickly process additional analytical data.

Key words: accounting, fuel and energy resources, reporting, management, information technologies.

Постановка проблеми. В умовах економічної кризи фінансова звітність стає публічною та значно розширюється коло її користувачів. Звітність повинні вміти читати не тільки професійні економісти, бухгалтери, а й керівники, засновники (власники) підприємств, менеджери, акціонери, податкові інспектори, фінансові і банківські працівники, наймані працівники суб'єктів господарювання. Так, власники аналізують фінансову звітність із метою підвищення прибутковості капіталу та забезпечення стабільності підприємства; кредитори – щоб визначити свій ризик по боргах: майбутні інвестори – на вигідність своїх вкладів у підприємництво

діяльність суб'єкта господарювання; наймані працівники – для оцінювання стабільності формування власних доходів та відрахувань на соціальні заходи. Необхідність упровадження нових форм, методів бухгалтерського обліку використання паливно-енергетичних ресурсів у виробництві з метою контролю процесу витрачання та отримання більш оперативної інформації; задоволення потреб у виробничих запасах інтенсивним шляхом, що має впроваджуватися за допомогою результатів економічного аналізу та необхідність підтвердження бухгалтерських даних на основі аудиторських перевірок зумовлюють актуальність

дослідження організації облікової роботи та вдосконалення внутрішньої звітності. Показники, які характеризують стан руху паливно-енергетичних ресурсів, визначають основні відповідні завдання політики управління. Сьогодні питанню раціонального забезпечення та використання паливно-енергетичних ресурсів приділяється значна увага на всіх рівнях управління. Раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів поліпшує техніко-економічні показники діяльності, що проявляється через зростання продуктивності праці, фондівіддачі, зростання випуску продукції, зниження величини собівартості, збільшення прибутку. Використання їх вимагає організації контролю над ними з моменту придбання до вибуття. Раціоналізація форм звітності забезпечує відповідний контроль та управлінські рішення щодо унеможливлення зловживань

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання обліку та контролю матеріальних витрат розглядали у своїх працях Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевська, Н.В. Герасимчук [1], Г. Корнійчук [2], О. Саприкіна [3], О.А. Петрик [4], М.Ф. Огійчук [5]. Автори пропонують методичні прийоми та способи перевірки надходження і вибуття виробничих запасів, такі як документальний контроль (формальна, арифметична, зустрічна, економічна перевірка і т. д.) і фактичний контроль (перевірка операцій у натурі, отримання письмових пояснень, інвентаризація, контрольний запуск). Особливо автори звертають увагу на перевірку статей матеріальних витрат за змістом, на методику включення до собівартості та дотримання цих операцій вимогам законодавства. Сучасні науковці С.Ф. Голов [6], Л.В. Нападовська [7], В.В. Сопко [7] пропонують для обліку затрат два основні підходи. Перший підхід спрямований на вдосконалення калькуляцій та контролю затрат, пов'язаних із кожним окремим видом готової продукції (робіт, послуг). У такому разі йдеться про поділ усіх затрат на прямі та непрямі. Системи обліку, що реалізують цей підхід, призначені для обчислення повних затрат у собівартості продукції. Другий підхід спрямований на вдосконалення методики прийняття управлінських рішень, уміння корегувати їх залежно від змін ринкової кон'юнктури та зовнішніх неповних затрат у собівартості продукції.

Автори [9; 10] порівнюють вітчизняну методику включення матеріальних витрат із західним варіантом і представляють розбіжності у заповненні форм фінансової звітності.

Наукові доробки вчених-практиків свідчать, що ефективно управління підприємством у сучасних ринкових умовах господарювання вимагає нового підходу до обліку та контролю над паливно-енергетичними ресурсами, оскільки ефективність та інтенсивність суспільного виробництва значною мірою залежать від його паливо- та

енергозабезпеченості, що зумовлює функціонування практично всього виробничого апарату сучасної економіки.

Тому в нових економічних умовах паливо й енергію слід розглядати і як матеріальний ресурс, і як матеріальний фактор суспільного виробництва, що вимагає контролю над їх рухом із боку економічних служб на підприємстві.

Усе це вплинуло на рівень розроблення окремих теоретичних і практичних аспектів облікового процесу паливо-мастильних матеріалів та складання внутрішньої звітності щодо відображення показників руху ПММ на підприємстві.

Постановка завдання. Метою дослідження є вивчення теоретичних і практичних аспектів сутності розроблення та вдосконалювання методики звітності обліку паливо-мастильних матеріалів, забезпечення відповідної інформаційної бази щодо забезпечення умов збереження майна підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Останніми роками в Україні активно відбуваються процеси, пов'язані зі зміною оцінки ролі паливно-енергетичних ресурсів у виробництві, їхня частка у структурі витрат на виробництво суспільного продукту значно збільшилася. Розвиток цього процесу є наслідком об'єктивних причин, пов'язаних передусім зі зменшенням обсягів видобутку енергоносіїв та уповільненням темпів їх виробництва. Ці обставини є головними причинами постійного зростання цін на паливо та паливно-мастильні матеріали і, як наслідок, збільшення питомої ваги енерговитрат у собівартості продукції. У зв'язку із цим зниження енерговитрат або темпів їх росту набуває особливої актуальності.

Загальною ознакою паливно-енергетичних ресурсів підприємства, яка дає змогу об'єднати їх в особливу групу господарських засобів, є споживча вартість. У межах даної єдності методичне значення для організації обліку окремих видів паливно-енергетичних ресурсів має їх спроможність до зберігання.

Залежно від специфіки матеріальної субстанції паливо та енергія у своєму кругообігу на підприємстві можуть набувати або не набувати форми виробничих запасів. Ця особливість паливно-енергетичних ресурсів не називається у спеціальній літературі як класифікаційна ознака, хоча підстав для її застосування більше ніж достатньо. Фізико-хімічні властивості матеріальної субстанції енергоресурсів визначають схожість або різницю їх кругообігу, рух на рівні підприємства. Це дає змогу встановити типовий склад господарських операцій для різних видів палива та енергії, визначити загальні принципи побудови їх обліку. Паливно-мастильні матеріали на підприємствах використовуються для технологічних потреб, експлуатації транспортних засобів, а також для

вироблення енергії або для опалення приміщень. Якщо деякі види палива використовуються одночасно – і як матеріали, і як паливо, – їх можна обліковувати як сировину і матеріали або як паливо за ознакою переважного використання на даному підприємстві (організації).

Використання електронних платежів у діяльності підприємства набуває останнім часом усе більшого поширення, тому, враховуючи предмет дослідження, доцільним є вдосконалення методики обліку руху паливно-мастильних матеріалів шляхом використання електронних карток за допомогою електронних таблиць Excel.

Дані, отримані за допомогою таких таблиць, дадуть змогу бухгалтерській службі не тільки контролювати витрати і залишок коштів на картці, а й одержувати всебічні аналітичні дані, основні з яких: скільки витрачено коштів за картою за визначений період чи конкретну дату; скільки витрачено коштів водієм за зазначеною картою; скільки витрачено коштів на ПММ за кожним транспортним засобом за будь-який період його експлуатації.

Доцільно вказати, що одним із напрямів удосконалення обліку виробничих запасів є комп'ютеризація бухгалтерського обліку. Нині підприємствами використовується дуже велика кількість бухгалтерських програм та версій програмного забезпечення. Найбільш розповсюдженою версією бухгалтерського програмного забезпечення є система програм «1С: Підприємство 7.7». Ця система являє собою універсальний «конструктор», котрий включає у себе всі необхідні елементи для побудови автоматизованої системи обліку на малих та середніх підприємствах, а також бюджетних установах та організаціях. Однією із компонент «1С: Підприємства» є «Оперативний облік» – компонента, яка дає змогу реєструвати та отримувати інформацію про рух та залишки товарних, матеріальних, грошових та інших активів підприємства, взаєморозрахунки з клієнтами, але без формування проводок. На підставі цієї компоненти, як правило, реалізуються великі торговельні, складські та виробничі схеми обліку. Прикладом програми, побудованої на основі цієї компоненти, є «1С: Торговля та Склад для України». Однак ця програма не охоплює всі розділи бухгалтерського обліку, наприклад відсутній облік основних засобів, заробітної плати, розрахунків за податками, накопичення та розподілення витрат. І все-таки позитивні риси цієї компоненти полягають у тому, що працює вона значно швидше, ніж «1С : Бухгалтерія» (ще одна компонента «1С: Підприємства») за рахунок іншої організації зберігання інформації, а також забезпечує облік тих розділів, які принципово не важливі для ведення бухгалтерського обліку.

Одним із можливих шляхів удосконалення обліку виробничих запасів, зокрема палива, може

стати створення документу, який допоможе правильно документально оформити понаднормову витрату палива [11].

Найбільшого значення цей документ набуватиме в разі прийняття рішення про відшкодування завданих підприємству збитків за рахунок коштів винної особи, оскільки дасть змогу у наглядній формі представити розрахунок суми відшкодування із зазначенням розміру сум ПДВ та акцизного збору, загального індексу інфляції, а також загальною суми, що підлягає сплаті до бюджету.

Необхідно зазначити, що інвентаризація є одним із найважливіших методів бухгалтерського обліку, за допомогою якого забезпечується підтвердження достовірності даних про наявність та стан матеріальних і нематеріальних активів, іншого майна, капіталу, інвестицій, розрахунків, резервів та зобов'язань.

Висновки з проведеного дослідження. Проведені дослідження дають змогу дійти висновку: вдосконалення облікового процесу з паливно-мастильних матеріалів безпосередньо пов'язане з використанням новітніх стандартних програм. За допомогою відповідного програмного продукту з'являються можливості отримання та оперативного опрацювання додаткових аналітичних даних. При цьому найбільш доступним способом є установка фільтрів, що дають змогу групувати дані за визначеними ознаками. Упровадження програм обробки обліково-аналітичних даних повинно враховувати специфіку роботи підприємств, вимоги до формування звітності та наочності отриманих даних.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. Бухгалтерський управлінський облік : курс лекцій. Житомир : Рута, 2000. 448 с.
2. Корнійчук Г. Бухгалтерські помилки: класифікація та виправлення. *Все про бухгалтерський облік*. 2011. № 8. С. 10–15.
3. Саприкіна О. Порядок реалізації матеріалів ревізії. *Фінансовий контроль*. 2011. № 1. С. 19–24.
4. Петрик О.А. Аудит: методологія та організація : монографія. Київ : КНЕУ, 2003. 260 с.
5. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами. Харків : Алерта, 2011. 1044 с.
6. Голов С.Ф. Управленческий бухгалтерский учет. Київ : Скарби, 1998. 379 с.
7. Нападівська Л.В. Базові принципи управлінського обліку. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 1. С. 173–181.
8. Сопко В.В. Інформаційні технології в організації облікового процесу *Актуальні проблеми економіки*. 2011. Т. 1. С. 205–211.
9. Дем'яненко М.Я., Чудовець В.В. Інвентаризація в системі бухгалтерського обліку : монографія. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2008. 288 с.

10. Дудкевич О.В. Функції інвентаризації та відображення її результатів в обліку. *Економіка АПК*. 2006. № 11. С. 88–93.

11. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність. Харків : Алерта, 2011. 976 с.

REFERENCES:

1. Butynecj, F. F. Chyzhevsjka, L. V. Gherasymchuk N. V. (2000). *Bukhghaltersjkyj upravlinsjkyj oblik: Kurs lekcij*. [Management Accounting: Course of lectures]. Zhytomyr : PP "Ruta". (in Ukrainian)

2. Kornijchuk, Gh. (2011). Bukhghaltersjki pomylyky: klasyfikacija ta vypravlennja. [Accounting errors: classification and correction]. *Vse pro bukhhaltersjkyj oblik*. № 8, pp. 10 -15.

3. Saprykina, O. (2011). Porjadok realizaciji materialiv reviziji. [The procedure for implementing audit materials]. *Finansovyj kontrolj*. № 1. pp. 19-24.

4. Petrik, O.A. (2003), *Audyty: metodolohiya ta orhanizatsiya*. [Auditing: methodology and organization]. KNEU, Kyjiv. (in Ukrainian)

5. Oghijchuk, M.F. (2011). *Finansovyj ta upravlinsjkyj oblik, za nacionaljnymy standartamy*. [Financial

and management accounting, by national standards]. Xarkiv: Vyd-vo Alerta. (in Ukrainian)

6. Gholov, S.F. (1998). *Upravlenneskyj bukhhalterskyj uchet*. [Management accounting]. Kyjiv: Skarby. (in Ukrainian)

7. Napadovsjska, L. V. (2013). Bazovi pryncypy upravlinsjkoj obliku. [Basic principles of management accounting]. *Aktualjni problemy ekonomiky*. № 1, pp. 173-181.

8. Sopko, V. V. (2011). Informacijni tekhnologhiji v orghanizaciji oblikovogho procesu. [Information technologies in the organization of the accounting process]. *Aktualjni problemy ekonomiky*. vol 1, pp. 205-211.

9. Dem'ianenko, M. Ya. and Chudovets, V.V. (2008). *Inventory in the accounting system* [Inventory in the accounting system]. Kiev: NAC IAE. (in Ukrainian)

10. Dudkevych, O.V. (2006). Funktsii inventaryzatsii ta vidobrazhennia ii rezul'tativ v obliku. [Inventory function and display its results in accounting]. *Ekonomika APK*. vol. 11, pp. 88–93.

11. Tkachenko, N.M. (2011). *Bukhhalterskyj finansovyj oblik, opodatkuvannja i zvitnistj*. [Financial accounting, taxation and reporting]. Kharkiv: Vyd-vo Alerta (in Ukrainian)